

~~131~~

78

CXXXI

78

131-78

ابى عبدالله كمال الدين بن سراج الدين الاورگاغارى القزاقى تاليفندن.

تعليم الاب و تربية الولد

مراجعت قصد ايكانه آدريسمز بويله يازيلور:

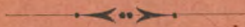
Казань.

КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ

И-ВЪ ХУСАИНОВЫХЪ.

تازارچه

كمال الدين سراج الدين اوغلينه ويرلسون.

قزانك، شرف مطبعهسى.

КАЗАНЬ.

Электро-типография _Шарафъ

1907.

تعليم الادب في تربية الولد

ابي عبدالله كمال الدين بن سراج الدين الاوركاغاري القراني تأليفه.

مراجعت قصد ايكانه آدريسمز بويله يازيلور:

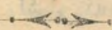
Казань.

книжный магазинъ

И-въ ХУСАИНОВЫХЪ.

تاتارچه:

Кимал الدين سراج الدين اوغليينه ويرلسون.

قرانده، شرف مطبعهسى.

КАЗАНЬ.

Электро-типографія Шарафъ

1907.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جميع حمد و ثنا اول کامل قدرتلی ربمه خاص اولمشدرکه بتون عالمی و بزلیری یوقدن بار ایتدی. هر اشمزده توغریلقنی و اوزمزگه فائدهلی و ضررلی اشلرنی بلوب فائدهلرنی اوزمزگه کیتوررگه، و ضررلرنی اوزمزدن کیتاررگه طروشقی اوچون بزه الوغ نعمت اولان (عقل) نی احسان. ایتدی. بنی آدم نك هر قایوسینه هر بر اشد عقل برله گنه توغریلقنی بامک عذرلی اولدقندن جناب حق اوزینك قیلرینه کامل رحمتلی اولدیقنی اظهار ایدوب جینگللك ایل توغریلقغه و اوزلرینه فائدهلی اشلرگه کونلسونلر اوچون آرالارندن معلم و پیغمبرلر بیاردی. پیغمبرلرگه اینانوب اطاعت قیلوچیلرغه دنیا و آخرتده سعادتلی اولمق ایل، و اطاعت قیلماغانلرغه مگگو هلاک بولمق ایل، و عده قیلدی.

خلقغه اوزلرینه ضررلی و فائدهلی اشلرنی بیان ایدوب اوگره تور اوچون بیارولگان پیغمبرلر نك اولی آدم و بارچدسینك آخری

وافضلی وشریعتجه اڪملى و یخشى خلققرنی ۱ کاملامك اوچون
بیارولگانى بزم پیغمبرمز محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم در.
صلوات الله وسلامه عليهم وعلى آل كلهم اجمعين.

مقدمه: بو کتابده صبى بالالارنى تربيه قلمق وآارغه ادب
اوگرتمك نك طریقنى بیان ایدیلور. سیدالسکائنات رسولمز صلی
الله علیه وسلم هر توغریك حاجاتمزنى بیان ایدوب تحصیلنه تشویق
وترغیب ایتدکى کبى بالالارمزنى تربيه قلمق، وآارغه علم وادب
اوگرتمك توغریسندده بر نیچه سوز سوبلادی. جمله دن بعضلری
توبانده یازلاچق حدیث شریفلر در: (۲ قال رسول الله صلی الله علیه وسلم
مَنْ حَقَّ الْوَالِدُ عَلَى الْوَالِدِ ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ، أَنْ يَحْسِنَ اسْمَهُ إِذَا وُلِدَ،
وَيُعَلِّمَهُ الْكِتَابَ إِذَا عَقَلَ، وَيَزُوجَهُ إِذَا أَدْرَكَ.) رسول الله صلی الله
علیه وسلم ابتدى: اوچ نرسه بالانك آتاسى اوزرنده اولان حقى
جمله سندن در، اول اوچ نرسه نك برى هرچان بالان توغدرلسه اسمینى
کورکام قيلمقى، ايکنچيسى هرچان بالا عقللى بولسه آکا قرآن
اوگرتمكى، اوچونچيسى هرچان بالا اوسوب يتسه اویله ندرمكى در.
وقال ايضا (۳ ما نحل والد ولده من نحل افضل من ادب حسن)
دخى ابتدى رسول الله صلی الله علیه وسلم: هیچ بر آتا بالاسینه کورکام
ادبدن آرتغراق بولاك احسان قيلمادى. وقال ايضا (۴ لان یؤدب الرجل

(۱) حدیث: (بعثت لاتم مكارم الاخلاق) معناسى: یبارلدم مین یخشى خلققرنی
کاملامك اوچون (طریقہ عن ابى هريرة رضى الله عنه).
(۲) فى التنبيه عن ابن هريرة رضى الله عنه.
(۳) فى مشكاة المصابيح عن عمرو بن سعيد رضى الله عنه.
(۴) فى المشكاة عن جابر بن سمرة رضى الله عنه.

ولده خير له من ان يتصدق بصاع) دخى ايتدى رسول الله صلى الله
 عليه وسلم: البته ايرنك بالاسينه (بر مرتبه) ادب اوگره تمكى اول
 اير اوچون خير لور كدر بر صاع (اشلق) صدقه بيرودن. وقال ايضا
 (٤) من ولد له ولد فليحسن اسمه وادبه فاذا بلغ فليزوجه فان بلغ ولم
 يزوجه فاصاب اثما فانما اثمه على ابيه) دخى ايتدى رسول الله صلى الله
 عليه وسلم: هر كمنك بالاسى توغدر لسه، بس بالاسينك اسمنى
 واديينى كوركام قيلسون، وهر چقان بالاسى بالغ بولسه بس بالاسينى
 جفتلى قيلسون، اگر بالاسى بالغ بولوبده جفتلى قيلماسه بس
 بالاسى گناهغه ايروشسه (يعنى زنا قيلسه ياكه اوپمك، قوچمق،
 تومتق كى حرام اشلىرى قيلسه) بالانك گناهسى آتاسينه بولور (يعنى بالاسينه
 بولغان قدر گناه آتاسينده بولور والله اعلم). وقال ايضا (٥) ايها الناس
 قوا انفسكم واهليكم نارا، وعلموهم وادبوهم) دخى ايتدى رسول الله
 صلى الله عليه وسلم: اى آدملر اوزكزنى واهللكزنى تموغدن صافلا كز
 اهللكزگه (يعنى خاتون و بالالركزغه) علم اوگره نكز. بالالرينه علم
 وادب اوگره تمگان كشيلىر حقنده هم بالالارى حقنده ايتدى (٦) وويل
 لا اولاد آدم من آبائهم لا يعلمون القرآن والادب والفرض فينشئون
 جهالا وانا برى من هؤلاء يعنى من الالباء) نه حسرت ونه اوكنچ
 آدم بالالرينه حاصل بولور آتالارندن، آتالارى بالالرينه قرآن وادب

(٤) فى المشكاة عن ابى سعيد وابن عباس رضى الله عنهم.

(٥) فى التنبية عن على بن ابى طالب رضى الله عنه.

(٦) خزينة الاسرار.

اوگره تماسلر، فرض لر نی اوگره تماسلر، بس بالالری جاهل بولغانلری
 حالده اوسهلر، مین بیزگوچی من بوجماعتدن. (یعنی بالالری نه علم
 وادب اوگره تنیگان آتالاردن).

بالارغه توغاجده یورتله چك اشار حقتده ایتدی: (۷ من ولد له
 مولود فاذن فی اذنه الیمنی واقام فی اذنه الیسری رفعت عنه ام الصبیان)
 هر کمنک بالاسی توغدرسه بس اوک قولاغینه اذان وصول قولاغینه
 قامت ایتسه اول بالادن ام الصبیان (آروی) کیتاریلور. (۸ عن اسماء
 بنت ابی بکر انها حملت بعبده بن الزبیر بمكة قالت فخرجت وانسا
 متم فأتیت المدینة فنزلت قباء فولدتہ بقباء ثم أتیت به رسول الله
 صلی الله علیه وسلم فوضعتہ فی حجره ثم دعا بتمرۃ فمضعها ثم نقل فی
 یدیه ثم حنکة بالتمرۃ ثم مسحہ وصلی علیه وسماه عبد الله اسماء بنت
 ابی بکر رضی الله عنہمادان روایت قیلندی: حقیقتده اول مکده عبد الله
 بن الزبیر گه یوکل بولدی، حضرت اسماء ایتدی بس حمل بدتم تمام
 بولوغه یاقن بولغان حالک مکهدن چقدم (یعنی مدینه گه هجرت قیلو اوچون)
 بس مدینه گه یاقن کلدیم هم قباغه ایندم، (یعنی استراحت اوچون توقتادم)
 بس عبد الله نی قباغه توغدردم، سوگره عبد الله نی مدینه گه رسول الله
 صلی الله علیه وسلم گه کلتوردیم، بس عبد الله نی رسول الله صلی الله
 علیه وسلم ننگ ایتا کینه قویدیم، سوگره رسول الله صلی الله علیه وسلم بر
 خرما صوراب آلدی، واول خرمانی چاینادی، سوگره عبد الله ننگ آوزینه

(۷ فی الاحیاء.

(۸ فی البخاری ومسلم. قباء مدینه ایله مکه آراسنک مدینه دن ایکی میل مسافه ده

واقع برقریه در. (منه رحمه ربه)

توکردی، صوگره چاینگان خرمه‌نی عبدالله‌نک آکفاوینه صلا‌دی، صوگره
 عبدالله‌نی صیپادی، و آکا برکت برله دعا قلدی، و آکا عبدالله دیو
 اسم قوشدی، (٩) وعن أبي موسى رضي الله عنه قال ولد لي غلام
 فأتيت به النبي صلى الله عليه وسلم فسماه إبراهيم فحنكه بتمره ودعا له
 بالبركة ودفعه إلي) دخی روایت قلندی ابي موسى رضی الله عنه دن:
 اول ایتدی مینم ایر بالام توغدرلدی، بس آنی پیغمبرمز صلی الله
 علیه وسلم گه کلتوردم، پیغمبرمز صلی الله علیه وسلم اول بالاغه
 ابراهیم دیو اسم قوشدی، و بر خرمانی آکفاوینه صلا‌دی، و آکا
 برکت برله دعا قلدی، و آنی مکا ویردی. وقال ایضا: (١٠) الغلام
 مرتین بعقیقه تنبیح عنه یوم السابع ویسمى ویحلق رأسه) دخی
 ایتدی رسول الله صلی الله علیه وسلم: بالا عقیقه‌سی برابرینه رهن
 (زا کلاد) ٤ قلونمشدر، اول عقیقه‌نی بالا اوچون یدنجی کونک بوغازلانور،
 هم بالاغه اسم قوشولور، دخی ساچینی آنور، وقال ایضا: (١١) من
 ولد له ولد فاحب ان ينسك عنه فلينسك عن الغلام شاتین وعن
 الجارية شاة) دخی ایتدی رسول الله صلی الله علیه وسلم: هر کمنک بالاسی

(٩) فی البخاری ومسلم.

(١٠) فی المشكاة عن سمرة رضي الله عنه.

(٤) (بالا) عقیقه‌سی برابرینه (زا کلاد) قلنمش دیگان سوزنک معناسی بالادن
 عقیقه بوغازلانامسه، بالا صبیلق وقتنک اولوب کیتسه آنا آناسینه شفاعتچی بولماس،
 یا که بالادن فائولانو بولماس. یا که سلامتکی کامل بولماس، دیگان سوزدر؛ والله
 اعلم: شروع الحدیث.

(١١) فی المشكاة عن عمرو بن شعيب عن ابيه عن جده رضي الله عنهم.

توغدراسه، بس بالاسى اوچون بوغازلمقنى سوسه، اير بالا اوچون
ايكى قوى وقز بالا اوچون بر قوى بوغازلاسون. (١٢) وعن عليّ
بن ابي طالب قال عَقَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْحَسَنِ بِشَاةٍ
وَقَالَ يَا فَاطِمَةُ احْلِقِي رَأْسَهُ وَتَصَدَّقِي بِزِنَةِ شَعْرِهِ فَضَةً) دخی علی بن
ابی طالب رضی الله عنه دن روایت فلندی: اول ایتدی رسول الله صلی
الله علیه وسلم حسن اوچون بر قوی بوغازلادی، وایتدی ای
فاطمه حسن نك ساچنی کیتار، وساچی آورغی کمش صدقه ویر،
دیدى: وقال ايضا (١٣) انکم تدعون يوم القيامة باسمائکم واسماء
آبائکم فاحسنوا اسمائکم) دخی ایتدی رسول الله صلی الله علیه وسلم:
حقیقته سز قیامت کوننده اسملرگز ایله وآنلارگز نك اسملر ایله
چافریلورسز، بس اسملرگزنی کورکام قلیگز دیدی. وقال ايضا:
(١٤) تسموا باسماء الانبياء واحب الاسماء الى الله عبدالله وعبدالرحمن
واصدقها حارث وهمام واقبجها حرب ومرة) دخی ایتدی رسول الله
صلی الله علیه وسلم: پیغمبرلر اسملری ایله اسملانگز، اسملر نك اللهغه
سو کلوره گی عبدالله، هم عبدالرحمن در. راستراغی حارث، ایله همام در.
قیبجراغی حرب، ایله مره در. وقال ايضا: (١٥) ليس للصبي خير من

(١٢) في المشكاة.

(١٣) في المشكاة عن ابي الدرداء رضي الله عنه والا حياء.

(١٤) في المشكاة عن ابي وهب الجشني رضي الله عنه.

(١٥) في الشريعة.

لَبَنِ امَّه) دخی ایتدی رسول الله صلی الله علیه وسلم: صبى اوچون
 آناسینگ سوتندن خیر اورک هیچ بر نرسه یوقدر. وقال ایضا:
 (۱۶) لَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ سِرًّا فَإِنَّ الْغَيْلَ بِدَرِكِ الْفَارِسِ فَيُدْعِثِرُهُ عَنْ فَرْسِهِ
 دخی ایتدی رسول الله صلی الله علیه وسلم: بالالارکرنی یاشر ون اولترماکز،
 چونکه حمل وقتنده غی سوت آنلانغان کشیگده ایریشوب آتندان
 یغوب هلاک ایتار. وقال ایضا: (۱۷) الْأَرْضَاعُ يَغْيِرُ الطَّبَاعَ دخی ایتدی
 رسول الله صلی الله علیه وسلم: سوت ایمهک طبیعت (واخلاق) نی
 اوزگارتور. (یعنی قایو بالا نیندای خاتوننک سوتینی ایمسه طبیعت
 وخلقده شول خاتونغه اوخشار) والله اعلم.

برنجی باب یاگی توغان بالانی تربیه قیلمق روشی بیاننده.

یوفاریده مذکور حدیث شریفلردن، هم طب کتابلردن واحیاء
 ومفاتیح کئی اخلاق وموعظه کتابلردن مستفاد بولغان بر نیچه سوز
 دیه چکمز. ومنه التوفیق. بالادنیاغه کیلگاچک یخشی واورتاچه یلی صوبرله
 یووب یومشاق وآق وبیک پاک چوپرا کگه ائوریلور، صوگره بالانک
 اوک قولاغینه اذان وصول قولاغینه قامت ایتولور، نیتاک (۷) نچی

(۱۶) فی المشکة عن اسماء بنت یزید.

(۱۷) تسهیل المنافع.

حدیثده اوندی. صوگره عقیقه بوغازلامایه چق کشی شول ساعتده بالاسینه اسم فوشار، یا که غیر کمه سه دن اسم فوشدر، هم یخشی لندلی خورمانی یخشی چایناپ آزغنه بالانک آوزینه قویوب بالائی آوزلاندر، یا که بال و بوکا اوخشاشلی تاتلی نرسه ایله آوزلاندر. (بالاغه اسم فوشونی هم آئی آوزلاندرونی عالم و صالح کشی که تاپشرمق اولی در، نیتاک صحابه لر بو اشلرنی رسول الله صلی الله علیه و سلم که تابشرغانلر. (۸) یچی و (۹) یچی حدیثده اوندی. عقیقه بوغازلایه چق کشی اسم فوشونی یدنچی کونکه کچوکتروب یدنچی کونده عقیقه سنی بوغازلار هم بالاغه اسم فوشولور، و ساچنی آلنوب آورلفی قدر کمش یا که آلتون ۱ صدقه و یریلور، ننا که (۱۰) یچی و (۱۲) یچی حدیثده اوندی.

عقیقه بیانی.

قر بانلقه درست و یارارلق حیواننی بالا توغان نک یدنچی کونده، حاضرلگی اولماز ایسه اون دورنچی یا که یکر می دورنچی کونده بالا و یرگانینه شکر ایدوب الله رضاسی اوچون ایر بالادن ایکی قوی ۲، قز بالادن بر قوی بوغازلانور، بونی (عقیقه) دیرلر. عقیقه نی بوغازلاغاچ هیچ بر سویا کنی صندر ماینچه بلکه بوونلرندن غنه کیسوب آیریلور، صوگره بر بوطنسی چی کوینچه ای لک قیلغان خاتونقه و یریلور. فالغانینی هم چی کوینچه فقیرلر که صدقه فلنور، یا که پشروب آشاتلور.

امام قسطلانی دیمشدر که عقیقه جمیع حکمه قر بانلق کبیر، هم عقیقه نی پشورمک سنندر، مگر بر آیاغنی چیلته ابیگه و یرلور دیدی.

(۱) عینی شرح البخاری، و احیاء علوم الدین، و مفاتیح الجنانک مذکوردر.

(۲) ۱۱ یچی حدیث که باق.

عقیقه بعض علماء فاشنده واجب، و علماء شافعیه فاشنده سنة مؤکده اولوب، علماء حنفیه فاشنده فضیلت و مستحب در. عقیقه‌نی بوغازلار آلدنده بو دعائی اوقور، (اللهم هذه عقیقه فلان ۳ دمها بدمه و لحمها بلحمه و عظمها بعظمه و جلدها بجلده و شعرها بشعره اللهم اجعلها فداء لابن ۴ فلان من النار) ترجمه: ای الله بو عقیقه فلان نك عقیقه‌سی در، بو عقیقه‌نك فانی فلان نك فانی بر ابرینه در، و ایتمی ایتمی بر ابرینه، و سویا کی سویا کی بر ابرینه در، و تیرسی تیرسی بر ابرینه و توگی توگی بر ابرینه در. ای الله بو عقیقه‌نی فلان نك اوغلی نه تموغدن یولونه تورغان نرسه قیل.

بالاغه اسم قوشمق و کورکام اسملر و یاراماغان اسملر بیاننده

بالاغه اسم قوشقانک شرعاً و عقلاً ماقتا اولی کورکام اسمنی قوشارغه تیوشلی در، معناسز اسملردن هم ناچار و قاتیغلقغه دلالت قیلا تورغان فبیح اسملردن صافلانمق و اجتناب تیوشدر، (۱۳) نجی و (۱۴) نجی حدیثلره باقی. دهی نفسینی کچیلک دن بیک پا کلاوغه دلالت قیلا تورغان اسملردن صافلانمق تیوشلیدر، بوندای اسملرنی رسول الله صلی الله علیه وسلم اوز گارته تورغان بولغان، مثلا (بره) ۵ اسمی بر خاتوننی

(۳) (فلان) دیهچک اورونغه آنک اوچون عقیقه بوغازلانه تورغان بالانک اسمی ذکر قنلور.

(۴) (لابن فلان) دیهچک اورونغه بالانک آتاسی نك اسمی ذکر قینور. مثلا اسمی کامل اولسه (لابن کامل) دیلور؛ هم ترجمه ده اولان فلان لر اورنینه اسملری ذکر قنلور.

(۵) (بره) نك معناسی: بخشیلغی کوب بولغان خاتون دیمکدر، (عاصیه) گناه قلوچی خاتون، (حزن) قاتیغلق، (سهل) چینگلک (اصرم) کیسوب آیروچرق، (زرعه) ساچهچک اولوق، (مضطجع) یانی اوزره اوزایوب باتوچی ایر، (منبعث) کوندلمش ایر معنالار نهدر.

(زینب) ایکچی سینی (جویرید) آنادی. (عاصیه) اسملی خانونی (جمیلہ)،
 (حزن) اسملی کشینی (سہل) (اصرم) اسملی فی، (زرعہ)، (مضطجع)،
 اسملینی (منبعث) آنادی. کورکام اسملر اللہ تعالیٰ نك اسماء حسنا سینه
 عبد کلمہ سی اضافہ قیلونغان اسملردر. مثلا: عبد اللہ، عبد الرحمن،
 عبد الرحیم، عبد الملک، عبد القدوس، عبد السلام، عبد المؤمن، عبد
 المہین، عبد العزیز، عبد الجبار، عبد الخالق، عبد الباری، عبد الغفار،
 عبد القہار، عبد الوہاب، عبد الرزاق، عبد الفتاح، عبد العلیم، عبد الرفع،
 عبد السميع، عبد البصیر، عبد الحکیم، عبد العدل، عبد اللطیف، عبد الخبیر،
 عبد الحلیم، عبد الغفور، عبد الشکور، عبد العظیم، عبد السکبیر، عبد الحفیظ،
 عبد الجلیل، عبد الکریم، عبد الرقیب، عبد المجیب، عبد الحکیم، عبد المحید،
 عبد الودود، عبد الحق، عبد القوی، عبد الولی، عبد الحمید، عبد الحی،
 عبد القیوم، عبد الواحد، عبد الاحد، عبد الصمد، عبد القادر کبیلر الخ.
 ودخی پیغمبرلر علیہم الصلاة والسلام اسملری: محمد، ابراہیم،
 اسماعیل، اسحاق، یعقوب، یوسف، ایوب، شعیب، موسیٰ، ہارون،
 ذوالکفل، داود، سلیمان، الیاس، الیسع، آدم، ادیس، نوح، ہود،
 صالح، لوط، یونس، زکریا، یحییٰ، عیسیٰ وغیرلر. یوقازیدہ مذکور
 اسملردن باشقہ حدیث کتابلرندہ مذکور اصحاب کرام وتابعین
 وغیر حدیث روایت قیلوچی ذوات کرام نك اسملری: عمر، عثمان،
 علی، حسن، حسین، زبیر، طلحہ، عباس، سعد، سعید، عقیل، جعفر،
 بشیر، خالد، جابر، عمرو، عبادہ، انس، زید، اسامہ، نعمان، بلال،
 معاویہ، سفیان، ہشام، لیث، معمر، عامر، یزید، سالم، ہمام، قتادہ،
 عبد اللہ، عتبہ، عقبہ، شعبہ، صہیب، حفص، زہیر، واثق، احمد، محمود،

منصور، قیس، علقمه، بشار، مسلم، حماد، نافع، هلال، عوف، روح،
 بشر، مالک، عطاء، جریر، بکیر، حمید، عاصم، حبیب، زبید، معاذ.
 خاتونلر اسمی: خدیجه، فاطمه، رقیه، عائشه، اسماء، عفرأ،
 میمونه، سوده، کبشه، عبیده، توامه، قیله، زینب، هند، فاخته،
 رمته، لیلی، صفیه، دحبیه، حلیمه، رمیثه، حفصه، آسیه، آمنه، مریم،
 جمیله، ماریه، زائده، نسیمه، عالیه، مخدوره کبیار.

اما نبی الله، ولی الله، صفی الله، عبیب الله، عین الله، خلیل الله، زین الله،
 شریف الله، عزیز الله، زکی الله، صلوات الله، رحمة الله، خلیل الرحمن،
 فیض الرحمن، فتح الرحمن؛ دخی جلال الدین، جمال الدین، کمال الدین،
 شمس الدین، عین الدین، فتح الدین؛ دخی فخر الاسلام، شمس الاسلام،
 شیخ الاسلام، عین الاسلام کبیلرناک بعضسی ایله انبیاء عظام و علماء کرام گه
 لقب ایلوب آنالغان بولسه ده اصحاب کرام و تابعین زماننده هیچ
 کمنک بو کبی اسملر ایله اسمله ننگانی معلوم توگل، هم معنالریده بیک
 الوغ بولغانلقدن بوندای اسملر نی بالاغه قوشمق ادبسنلک و سلف الصالحون
 بولندن چقمق در. بناء علیه بوندای اسملر نی قوشودن صافلانمق تیموشلیدر.

بالاغه سوت ایمزک بیان

بالاغه سوت ایمزک مدتی ایکی یلدر. نیتاک قرآنده کلدی
 (والوالدات یرضعن اولادهن حولین کاملین لمن اراد ان یتیم الرضاة)
 معناسی: ایمهک مدتی تمام ایتمکنی تلگهان کشی اوچون آنالار
 بالالارینی کامل ایکی یل ایمز لر. بالا آشاوغه قدرتلی بولوب آنا آناسی
 سوتدن آیروغه کیکش ایتسه لر ایکی یلدن کیم ده ده ایهودن آیرمق درست در.

نتاك آیتده کیلدی (فَانِ ارَادَا فَصَلًّا عَنْ تَرَضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جَنَاحَ
 علیهما) بس آتا برله آنا آرالرنده اتفاق وکیکاش برله بالالرینگ
 ایکی یل تولماسدن الوک ایودن آیرلماقینی نلهسلر بالانی ایودن
 آیروده بولارغه مشقت وگناه یوقدر. بالانی اوز آناسی ایهمزک اولی در.
 نتاك (۱۵) نچی حدیده اوتدی. هم طبییئر ننگه ایتکانی شولدر، اگر
 اوز آناسی ایهمزک ممکن بولماسه، سوتی یوقلدن یا که دوامی چیرلی
 بولغانلقدن، اول وقتده بالانی ایهمزک اوچون اورتاچه یاشلی، کورکام
 خلقلی وکورکام یوزلی ودیانتلی ظاهری وباطنی آورولردن سلامت
 وایتلی هم زورایمیلی وکیک کورکه کلی خاتوننی ازلب تابارغه تیوشلی.
 شوندای خاتون تابولسه بیک خوش یا که بوکا یاقن بولسه ده.
 اما ایهمزچی خاتون تابولماسه اول وقتده قاینغان یلی صییرسوتینه
 بر آز قاینغان تانلی صوفاتشدروب هم نه می چغارق شکر صالوب
 شول سوتنی اچرتوب بالانی تربیه قیلنور. اما ایهمز مدتنک بالاغه
 سوتدن باشقه نرسه آشاتورغه یارامیدر، طبیعتی و آش قازانی ضعیف
 اولدقدن باشقه نرسه لرنی سگدررگه کوچی یتماوسبیلی اچی بوزلوب
 هلاک بولماقی احتمالدر، خصوصا اولگی یلده بیگراک صافلانمق
 تیوشلی، اولگی یارطی یلده البته صافلانمق کیرک، ایکنچی یلده
 تانلی و تیز سگشلی نرسه لرنی آز آزغنه آشاتا باشلاب تمام آشارغه
 اوگرانگچ آفرولاب آیورورغه یاریدر، اما بیک مایلی نرسه لرنی
 آشاتودن همک بالاغه کوب آشاتودن بیک صافلانمق لازمدر. سوتی
 آز بولغان خاتون طبییئرلردن صوراب سوت آرتدره تورغان طعامنی
 آشارغه کیرک، سوتی صیوق بولسه ایتنی کوبراک آشارغه کیراک،

(۱) بوتوغریک اسکمی زمان طبییئری ایله بو زمان طبییئری ننگ سوزلری بردن
 همده بالاتش سوز طوبوب برنیچه آیلرغه قدر تش چغوب اوساوندنک تورلو
 آشامق نرسه لری آشاوغه صلاحیتی یوقلغینه استدلال قلمق ممکندر.

ایت آشامق سوتنی فویرته در. بالایمزوچی خاتونغه یاقنلق ۵ قیادون صافلانمق اولی در، چونکه یاقنلق قیماغاچ خاتون حامله بولسه سوتی بوزلوب ایبوچی بلاغه ضرر کیلمک احتمالی بار، (۱۶) یچی حدیثده اوتدی. بالانڭ تینی وکیوم وچوپرا کلرینی؟ کن قدر کرسز وپاک ایدوب تربیله مصککه اجتهاد قیلنور، پاکلک نڭ سلامتاگکه اثری بیک کوبدر، بالانی هر کونده برنیچه مرتبه یووندر رغه تیوشلی خصوصاً یانگی توغان وقتلرنک، بالانی توتقانک بیک صافلانوب یومشاق توتارغه تیوش، چونکه اعضاری بیک ضعیف بولغانلقدن ایمکانو احتمالی بار. هم بیک یاقتی و بیک قارانغی ابوده تربیله مهینچه اورتاچه یاقتی هم یلیسی (۱۶) ایله (۱۸) درجه (غرادس) آراسنده بولغان ابوده تربیله مک کیرک. بالانی تیرلرک اسسی لکن هم ضرر ویررک صالقندن صاقلامق تیوشدر. بالانی یومشاقغه توتوب حرکتلندر یلور؛ خصوصاً قارنی توغراق بولسه فائده لیدر دیمشلر. دخی بالانی بوتو اوچون یاننده نچکه وموگلی تاوش ایله فائده لی شعرار برله کویلاب اولتورمق بیک فائده لی دیمشلر. والله اعلم.

ایکنچی باب بالاغه ادب اوگرتمک نڭ

طریق بیاننده

حجة الاسلام امام غزالی رحمه الله ایتدی، بلگل سین حقیقتده صییلرنی چیشلیقغه اوگرتمک نڭ یولی بیگرک کرکلی و بیگرک محکم

(۵) ضرور بولوب یاقنلق قلسه خاتونی حامله بولوب سوتی بوزلودن قورسه اول وقت حیله سی بودر: یاقنلق قلوب تمام بولغاچده خاتونینه حرکتلورگه قوشار. ولای قلسه علوق بولماس خاتونی هم حملگه اوزماس دیمشلر. والله اعلم.

وقوتلی قلوبهش اشلر جملہسندندر. صبی بالا آنا آناسی فاشنك امانتدر. صبی بالانك پاك اولان قلبی هر بر نقش و صورتدن خالی و خالص و قدرلی جوهردر، **اول قلب هر بر نقشلانچك نرسه لرنی قبول ایدوچی،** و اول قلبنی نرسه گه میل قلدلرسه (اوشدرلسه) شول نرسه گه میل قلوچیدر. بس بالانی یخشیلقعه عادتلاندرلسه، و آثا یخشیلقنی اوگرتولسه شول یخشیاق اوزره اوسار. هم دنیا و آخرتده ایز گو وختلی بولور. و اول بالانك ثوابنده آنا آناسی، و هر بر علم اوگرتوچی سی، دخی ادب اوگرتوچیمی بالاغه شریك بولور. و اگر بالانی یاوزلقغه عادتلاندرلسه و حیوانلرنی بوش یبارلگان کبی بالانی (اوز اختیارینه)

شرح: بسم الله الرحمن الرحيم. ای حرمتلو قردشدر الله ارفندن اوزمژگه امانت ایدوب و بارلگان بالالرنك قدرینی بلوب حقلرینی جینگلگه صایما یوب خیانت و بالقالوق قلماینچه کامل اجتهاد برله شرع شریف بیورغانچه تربیه قلمق علم و ادب اوگرتمك اوستهزگه لازم و فرضدر. نتاك اوتكان حدیثلردن معلوم اولدی. دخی الله تعالی قرآن کریمده بیورر. (یا ایها الذین آمنوا قوا انفسکم واهلیکم نارا) معناسی: ای مؤمنلر اوزکرنی واهلرکرنی تموغدن صاتلاکز: اوزهزنی تموغدن صاقلامق، الله تعالی نك بیورغان اشلرینی اوگرنوب بلوب اول اشلرنی قلمق ایله، و طیغان اشلرینی بلوب اول اشلردن طیولوق ایله حاصل بولور. اهل لرهزنی یعنی خاتون و بالالارمزنی تموغدن صاقلامق آلاغه علم و ادب اوگرتوب الله تعالی نك بیورغان اشلرینی اشلاتمك، و طیغان اشلردن طیمق و صافلاندرمق ایله گنه حاصل بولور. بالانی ناچارلقغه اوگرتمك یاکه اوز اختیارینه یباروب کیوم سالومده، و آشامق اچمکده، و کشی برله بولغان معاملهده، و باشقه اشلرنك شرعا و عقلا تپوشلی بولغان ادبلرنی اوگرتماينچه هم دینده و دنیا سنده محتاج بولغان مسئلهلرینی بلور قدر علم اوگرتماينچه ضایع قیلوق اشدالقبایع و حرام اشدر. حاضرگی زمانده هریرده مسلمانرغه بو قدر جهالت و اخلاق سزلق نك غلبه قیلمقیده کوب آتالار عزیز بالالارینه علم و اخلاق و ادب اوگرتماينچه و دین تانوتماينچه حقلرینی جینگلگه صایوب بالالارینی ضایع ایتدکارندن کلمشدر. چونکسه بو روشلی تربیه سز علم و ادبدن عروم بولوب نفسی تلاگان بوزوقلقغه عادتلانوب اوسکن بالا الوغ بولغانچده تور او بوزوقلقی قیلمودن دخی آنا آناسی هم اوزتوغانارینی

بوش یبارلسه، بالا یاوز بولور، وھلاک بولور. بالانك یاوز وھلاک بولماقینك گناھی بالانك تر بیهچیسنه، و آكھا خواجھلق ایدوچیگه بولور. تحقیق الله عزوجل ایتدی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا) معناسی: ای مؤمنلر اوزكزنی واهلاركزنی تموغدن صافلاكز. هر قچان آنا بالاسنی دنیا اوتندن صافلی تورغان بولغاچ (یعنی هر بر آنا اوزینك بالاسنی البته دنیاده اوتقه توشوب یانودن صافلیدر، شولای بولغاچ دنیا اوتندن نیچه درجهلر اسی و قوتلی بولغان) آخرت اوتندن تموغدن بالاسنی صافلاماقی آرغراق نیوشلی بولادر. بالانی آخرت اوتندن (تموغدن) صافلامق، بالاغه ادب اوگرتمك وناچار صفتلردن بالانی پاكلامك ایله هم بالاغه كوركام خقلرنی ۱ اوگرتمك ویاوز بولدالشاردن بالانی صافلامق ایله ودائما خوش نعمت

وباشقه مسلمان قردشلیرنی رنجتودن اصلا چیركانمیدر. نیچون چیركانسون آنكڭ قاشنه بو اشارنكڭ قباحتلگی وضرری قایو درجهده الوغ ایدکی معلوم توگلدرد. بس هر كم بالاسینك الوغ بولغاچده یغشی بولماقینی و آنا آناسینه اطاعتلی و باشقه كشینلرگه یغشی معاملی حاصل كلام دنیا و آخرتده بختلی وسعادتی اولماقینی سوسه كامل اجتهاد برله بالاسینه علم و ادب اوگرتسون. یعنی الوغ بولغاچده رعایهسی تیوشلی بولغان ادبلیرنی بالاسینه اوگرتسون. بالالارغه ادب اوگرتمك جینگل بولسون اوچون مشهور عالملرهن حجة الاسلام حضرتلرینكڭ «احیاء علوم الدین» اسملی كتابندن (صبی بالالارنی یغشیلقغه وادبكه اوگرتمك و خقلارینی كوركام لاندرومك نكڭ طریقینی بیان ایتكان باب) فی اوز تلمرگه ترجمه قلدیم. هم شرح و بیان ایدوب منكور امامنكڭ بعض سوزلرینه دلیل و مناسبتملی اولان آیت و حدیثلرنی كتابنكڭ قریینه یازوب ترجمه قلدیم. ومن الله التوفیق.

(۱) عن رجل من مزينة قال قالوا يا رسول الله ما خير ما اعطى الانسان قال الخلق الحسن. مزينة قبلاسينكڭ بر ایردن روايت قلدی: اول ایر ایتدی صحابهلر ایتدیبار یا رسول الله انسانغه بیرلرگسان نرسه نكڭ خیلورارگی فی نرسه در دیو. رسول الله صلی الله علیه وسلم ایتدی، كوركام خلقدر، دیدی. فی المشكاة.

وراحتلىكك بواوغه بالانى عادتلاندرماوايله حاصل بولور. بالاغه بيزنه نەچك وزىنتلانەچك نرسەلرنى هم راحتلك وخوش تركلك نڭ سىبىلرنى سوكلى كورسانولماس. چونكە بالاغه مذكور اشلرنى سوكلى كورسە تولسە، بالا الوغ بولغاچدە دائىما راحتلك سىبىلرنى هم زىنتنى ازلب عمرىنى ضايغ قىلور، ومكگولك گە هلاك بولور. بلكە تىوشلىدىر بالانى توغاچنە (ناچار اشلردن) صاقلامق. بس ولى بولغان كىشى بالانى تريبە لاودە هم ايمزودە استعمال قلماس مگر حلال نەمت آشى تورغان دىانتلى ايزگو خاتوننى استعمال فلور. چونكە حرامدن حاصل بولغان سوتدە بركت يوقدر. بس بالانىڭ اوسمكى شول سوت اوزرە بولسە تنى ناچار وخىيثلكدن حاصل اولوب بالانىڭ طبيعتى ناچارلقغە مناسب بولغان نرسەلرگە ميل فلور (آوشور)؛ هرچان بالادە تميز (يعنى بعض نرسەلرنڭ بعضىسىندىن آيرمالىرنى بلك) علامتلرنى كورسە، تىيشلى بولادر بالانى بيگرك صاقلامق. تميز قلمقنڭ اول وقتى بالادە (حياء) ۱ اويالمق نڭ اوللرى ظاهر بولماقيدىر. بس هرچان بالا اويالوب بعض اشلرنى قويا باشلاسه بوش بولمى مگر بالاغه عقل نڭ نورى ياقتورغانلىق دن بولادر. حتى بعض نرسەلرنى قبيح وبعضىسەنە خلاف ديوب بلور. بس بالا بىرنرسەدن اويالوب ايكنچى نرسەدن اويالمى تورغان بولوب اوريلور. بالانىڭ شول اويالمقنى الله تعالى دن بالاغه ھديه (بولاك) در. هم بالانىڭ قلبى صافلىغىنە واخلاقىنڭ يىشى لىغىنە دلالت

(۱) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في المشكاة عن ابي هريرة رضى الله عنه).
الحياء من الايمان، والايمان في الجنة والبناء من الجفاء والجفاء في النار. رسول الله صلى الله
عليه وسلم أيتدى: (حياء) اويالمق ايماندىن، ايمان اهلى جنتدەدر. قبيح سوزلەو
وحياسز بولوق جفادن در، جفا اهلى تموغدەدر.

قيلا تورغان سونچ بولور. هم بالانك بالغ بولغان وقتنده كامل عقللى بولماق بىرله سونچ بىرور. بس اويالا تورغان صبىنى بوش بىارورگه تىرش توگل بلكه اويالماق وتمىزى بىرله اوزىنى ادب كه اوگرتورگه ياردم ايتولسون.

آشاو حقنده ادب اوگرتمك بيانى

تورلو صفتلردن بالاغه اول اوستون كيله تورغان (بالانى جيكا تورغان) صفت، آشاوغه قونسز وييك حريض بولمقدىر. بس تىوشلى بولادر بالاغه آشاو توغرىسندى ادب اوگرتمك، مثلا: طعام آشاغان وقتده اوڭ قولى ۲ بىرله گنه آشامقى، آشاغان وقتده بسم الله ايتمكى، اوزىنه ياقن يردن آشامقى، و آشارغه باشقه كشىلردن الوك كرشماوى، آشقه هم آشاوچيلرغه كوزىنى نگوپ قارماوى، و آشاوده آشماوى، ولقمىنى يخشى چاينامكى، ولقمىلر آراسىنى توتاش قلمماوى، آشاغان وقتده قولىنى وكيومىنى و آش ياولقنى بلچراتماوى ۳ و بعض وقتده يالغز ابكمك گنه آشارغه عادتلاندىرمك، تاينكه ابكمكىنى ادام (يعنى سوت، قاتق، ماي، كىبى نرسىلر) بىرله گنه آشاو تىوش ديوب بلماسون اوچون. دخى

(۲) عن عمر بن ابي سلمة (في المشكاة والطريقة وغيرهما) قال كنت غلاما في حجر رسول الله صلى الله عليه وسلم وكانت يدي تطيش في الصحفة فقال لي رسول الله صلى الله عليه وسلم سم الله وكل بيمينك وكل مما يليك. عمر بن ابي سلمة رضى الله عنه عن رواية قلندى، اول ايتدى: مين رسول الله صلى الله عليه وسلم ناك تربيه سنده بالا ايدىم، مينم قولم صاوتده آشغوب حركتلاندى ايدى (يعنى صاوتنك تورلى يازدىن آاوب آشيدى ايدىم). بس رسول الله صلى الله عليه وسلم ميكا ايتدى. بسم الله آيت واوڭ قولك بىرله آشا، و اوزيڭا ياقن يردن آشا دىدى.

(۳) چونكه تن، وكيوم وايو و باشقه اورنلرنى كرسز وچويسز وپاك توتىق سنتدر، بونك خلافى مكر وهدر.

صبي بالا قاشنده كوب آشاونى ۳ قبيح كورسانلور كوب آشاونى
حيوان لرغه اوخشاتمق برله، وبالا آلدنك كوب آشاونى صبي لرنى
خورلمق برله. هم آز آشاونى ادبى صبي لرنى آنك آلدنده
ماقمامق برله، دغى بالاغه سوكلى كورسانلور طعام برله ايثار ۲
قلمقنى، واول ايثار قيلمق سببلى قايفورمق نك آز لغينى سوكلى
كورسانلور، دغى نينداى طعام بولسده قوبى وقاى پشكان طعام
برله قناعت قلمقنى سوكلى كورسانلور. (دغى بالانى آشاون
الوك هم صوك قولينى يوماقغه؛ عادتلاندريلور دغى آشاغان وقتده
لقمهسى ۵ ياكه والچى توشسه چوپلاب آشارغه اوگرتلور، صو،

(۳) عن ابن عمر رضى الله عنهما (في الطريقة) انه تعشأ رجل عند النبي صلى الله تعالى
عليه وسلم فقال كنى عنا جشاءك فان اكثرهم شبعوا في الدنيا اطولهم جوعا يوم
القيامة. ابن عمر رضى الله تعالى عنهما دن روايت قلندى، حقيقتده برابر پيغمبرمز
صلى الله تعالى عليه وسلم قاشنده كيكردى، بس پيغمبرمز صلى الله عليه وسلم اول ايرگه
ايتدى، بزدن كيكر وكنى دوندرگل. حقيقتك آدملرنك دنياده كوبرك تويغاني قيامت
كوننده اوزاغراق آچ تورغانى در.

(۲) (ايثار) نك معناسى: بر كشى بر نرسهگه محتاج بوله توروب شول نرسهنى
باشقه محتاج كشيگه وبرمك واحسان قيلمق معناسيندر. بو ايثارهم شرعاً وعقلامدوح اشدر.
(۴) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في شمائل الترمذى والمشكاة عن سلمان
رضى الله عنه) بركة الطعام الوضوء قبله والوضوء بعده: رسول الله صلى الله عليه وسلم
ايتدى: طعام نك بركتى طعامدن الوك هم طعامدن صوك قول يومق ايله حاصل
بولور: وفي رواية (في الاحياء): الوضوء قبل الطعام ينفى الفقر، وبعده ينفى اللمم.
ايكنچى روايتده ثابتدر، طعامدن الوك قولنى يومق قيقيرلكنى يبارور، وطعامدن
صوك يومق كچرك گناهنى ياكه ديوانهلقنى يبارور، والله اعلم.

(۵) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في الاحياء والمشكاة عن جابر رضى الله عنه)
اذا وقعت لقمة احدكم فليأخذها وليمط ما كان بها من اذى ثم ليأكلها ولا يدعها
للسيطان. رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى: هر قچان سز نك براوگزنك لقمهسى
توشسه، بس اول لقمهنى آسون، اول لقمهده بولغان اذانى [چوپنى] كيتارسون،
صوگره اول لقمهنى آشاسون، وشيطانغه قويماسون، ديدى.

یاکه باشقه نرسه اچکانده توتاشلاى هم آیاق اوستون اچماينچه اولتروب وصولو آلوب هم صوزوب ۶ اچارگه وطوبماسدن الوک توقتارغه اوگرتاور. و آشاغان اچکان صوکنده حمده ۷ ايتورگه عادتلاندريلور).

کیوم حقنده هم باشقه خصوصده اولان ادبلىر بیاننده.

دخی ایر بالاغه آق ۸ نوسده کیومارنى سوکلو کورساتلور یفاک یا که نرلو نوسده گى کیومارنى سوکلو کورساتولماس. ایر بالا فاشنده (سویلانوب) قرارلاندریلور حقیقته یفاک کیومک

۶) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في الاحياء) مصوا الماء مصولا تعبوا عبا فان السكباد من العب. رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى: صونى يومشافغنه صوروب اچگن، صولو آلماينه بر صولوده اچماگن چونکه باور آورووى صونى بر صولوده اچمکدن حاصل بولور ديدى. وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في المشكاة عن ابن هريرة رضى الله عنه) لا يشرى احدكم قائما فن نسي منك من فاستقى. دخی ايتدى رسول الله صلى الله عليه وسلم البته سزنگ هيچ براوگن آيلاق اوزره بولقان حالده اچماسون، بس سزىن هر کم اونوتسه (يعنى اونونوب اچسه) بس اول كشى (اچكانون) قوسسون ديدى.

۷) قال ابو سعيد الخدرى (في المشكاة) كان رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا فرغ من طعامه قال الحمد لله الذى اطعمنا وسقانا وجعلنا مسلمين. ابو سعيد الخدرى رضى الله عنه ايتدى: رسول الله صلى الله عليه وسلم هر قچان آشاوندن بوشاسه، الحمد لله الذى اطعمنا وسقانا وجعلنا مسلمين، ديوب ايتور ايدى.

۸) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في المشكاة عن سمرة رضى الله عنه) البسوا الثياب البيض فانها اطهر واطيب واقفوا فيها موتاكم. رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى: آق کیوملر کیوگن، حقیقته آق کیوملر باكرک و خوشرق کیوملر، اول آق کیوملرگه اولوكلرنگنى كفا لائز ديدى.

وتورلو توسده كيوملر كيمك خاتونلر هم خاتونلرغه اوخشى تورغان
ايرلر اشيدر. حقيقتك كامل ايرلر بوندىن عارلانوب يوزدوندرلر ديو،
هم بونى بالاغه تكرار قلنور. هر چقان ايكنچى صبى اوزرنك يفاك ۹
كيوم ياكه تورلو توسده اولان كيومنى كورسه، آثا انكار ايتمك
وانى خورلامق تيوش، (اما خاتون قز اوچون يفاك كيوملر
وتورلو توسده ۱۰ اولان كيوملر كيمك مذموم توگلدلر).

دخى صبى بالانى دائما خوش نعمت وراختده بولوغه هم يخشى
كيوملر كيوكه عادتلانگان صبيلردن صافلامق تيوش. دخى صبى بالانى
صافلامق نيوشلى يخشى كيوملر كيوكه ودائما راحتك بولوغه رغبتلاندره
تورغان سوزنى سويلى تورغان هر بر كشى كه فاتناشودن. چونكه
صبىنى هر چقان اول اوسوونده بوش يبارلسه، كو برك وقتده
صبى بالا ناچار خلقلى بولوب چغار، بيك يالغانچى، ويك كونلاوچى،
واوغرلاوچى، وسوز يورتوچى، هم بيك قارشوچان، وكوب
سوزلى، وكولاكولى، ومكرلى (حيلهلى)، وافعال واقوالده تورلو
بزوقلدىن چيركانمى تورغان بولور. صبىنى اوشبولارنك بارچهسندن
يخشى ادب اوگرتك ايله گنه صافلانور.

(۹) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في المشكاة عن ابى موسى رضى الله عنه)
احل الذهب والحريير للانث من امتى وحرم على ذكورها. رسول الله صلى الله
عليه وسلم ايتدى: آلتون ايله يفاك امتنك خاتونلرينه حلال، وايرلرينه حرام
قلدى، ديدى.

(۱۰) رسول الله صلى الله عليه وسلم (في المشكاة عن عبدالله بن عمرو بن العاص
رضى الله عنه) قزل توسده كيوم كيگان كشينك سلامنى قايتارمادى، صاريغه
بوياغان كيومنى كيودن نهى قىلدى. وايتدى بو كفار كيوملرندىن. صارى كيومنى
كيگان كشى يوبوب كييارگه رخصت استادى. رسول الله صلى الله عليه وسلم رخصت
ويرمادى بلكه ياندر رغه قوشدى. قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في المفاتيح) اياكم
والحمر. فانها زى الشيطان. رسول صلى الله عليه وسلم ايتدى: سز يراق بولگن
قزل توسدن حقيقتده قزل توس شيطان زينتى در، ديدى.

صوگره بالانی مکتب ده شغلاندریلور. بس قرآن او گرنور، وایز گولرنك خبرلرینی وایز گولك ایدوچیلرنك حکایتلرینی، وآنلرنك حاللرینی او گرنور (یعنی عالمر وایز گولرنك حاللری بیان ایدلسگان تاریخ کتابلرینی اوققولور). کوکلنده ایز گولرنی سومك اورناشسون اوچون. وعشق اهلی ذکر ایدلسگان شعرلردن بالانی صاقلاندریلور. دخی صبی نی صاقلانور طبیعتنك نچکه لگندن وزیرك دن دیو گمان قیلنغان ادیبار برله قاتناشودن، چونکه ادیبار برله قاتناشو صبیبار نك قلبلرنده بزوقلق اورلغینی چاپار.

صوگره هرچان صبی دن کورکام خلق، وماقتاولی اش ظاهر بولسه، تیوشلی بولادر شول یخشی لغی برابرینه صبی نی حرمتلامك هم صبی نی شادلاندره تورغان نرسه برله مکافات قلمق (بولاكلماك) هم آدملر آراسنده آنی ماقتامق تیوشلی در. شول یخشی لغینه بعض حاللرده خلافتی قلسه اولاشندن غافللك گه سالنورغه کرک، پرده سنی برتماسقه هم آچماسقه کرک. دخی صبی غه اظهار قلماسقه کرک بونك مثلینه برر کشی نك باطراق قلمقی ممکن بولووینی، خصوصا صبی اول خلاف اشینی قاپلاسه ویاشوررگه اجتهاد قلسه؛ چونکه خلافتی قیلو ممکن بولووینی بالاغه اظهار قلمق گاه وقتده بالاغه معصیتکه باطراق قیلونی پیدا قیلور عتی خلافتی قیلووی کشیگه بلونسه ده فایغورماس، شول تفدیرده ایکنچی مرتبه شول اشینه قایتسه (یعنی شول ناچار اشینی اشلاسه) بس تیوشلی بولور بالانی یاشارون شلته لمك وخالفتی قیلووینی الوغ کورساتمك، وایتولور بالاغه ایکنچی مرتبه بوندای اشنی تلودن صاقلان ویراق بول، و بوندای اشنی قلووکنی کشی بلسه آدملر آراسنده خور بولورسون دیو، وبالانی هر وقتده کوب شلته فلماش، چونکه بالانی کوب شلته قلمق بالاغه جینگل قیلور شلته ایشوتمکنی، وناچار اشلر قلمقنی،

وگوکلندن سوزننگ اثرینی توشورر. بالاننگ آتاسی بالا برله سوبلاشکان سوزیننگ هیبتنی صافلاوچی بولسون، بس بالانی هر وقتک شلته قلمای بعض وقتک غنه شلته قلور. بالاننگ آتاسی بالانی آتاسی برله قورقتور (یعنی بالاغه ایتور آتاگه ایتورمن دیو)، هم بالانی ناچار اشلردن طیار. وبالانی کوندز یوقلاودن طیمق تیوشدر. چونکه کوندز یوقلاو یالقاولقنی پیدا قیلادر. کیچ یوقلاودن ۲ طیماسغه تیوشلیدر. ولکن یومشاق توشا کلردن منع قیلنور. اعضاسی فاطیلانسون هم نفلانسون اوچون، وننی سیمرماسون اوچون چونکه یومشاق توشا کلرده یوقلانولسه راحتلکدن آیرلوجه صبر ایتماس، بلکه بالانی عادتلاندرلور توشا کده هم کیوم و آشاوده قاتی نرسه لرگه. دخی بالانی منع قیلوق تیوشدر هر بر یاشرنده اشلی طورغان اشلرندن، چونکه بالا اول اشنی یاشرمیدر مگر اول اشنی ناچار اش دیوب اعتقاد قیلغان اوچون گنه یاشره در. بس هر چقان بالا ناچار اشلرنی قویارغه عادتله نسه بالانی یالقاولانماسون ۳ اوچون کوندزنگ بعض ساعتلرنده جایاو یوررگه، و حرکتله نوگه و ریاضتکه عادتله ندرلور. قول و آیفالارینی آچماسقه و آشغوب یورماسکه هم قوللرینی صالندرمای بلکه کوکره گینه قویوب یوررگه عادتله ندرلور. دخی بالانی آتا آتاسی ملکه گان نرسه برله یاکه آشامق اچمک

(۲) بالانی کوب یوقلاودن طیلور. چونکه کوب یوقلامق بالانی ناچارلاندر. وذهنینی آوریاتور. و خاطرینی اولتورر. بوکوب یوقلاوننگ یارامای کیچه در. اما کوندوز هیچه یوقلاتورغه یارامیدر. (تهذیب الاخلاق).

(۳) چونکه یالقاولق کشینی فائیلی مقصودلرندن محروم قالدردر. بیت (فی القصیده البستیة) دع التکسل فی الخیرات تطلبها * فلیس یسعد بالخیرات کسلان معناسی ایستی تورغاننگ یشخلیق لرده یالقاولانونی قویغل، چونکه یالقاولق کشی ایرگولکلرنی تابماس.

و كيمك نرسهسى برله ياكە يازو طاقتەسى ۲ وفارە صاوتى برلە،
 ايداشلر يەنە ماقتانودن ۳ منع قىلمور. بلكە صبىنى توبانچىلىك ۴
 قىلورغە واوزىنە فاتناشە طورغان ھر كەتتى ھىرمت ۱۱ قىلورغە و آلا
 برلە سويلەشودە ۱۲ يوشاقلىق قىلورغە عادتلەندىرور.

دخى صبىنى كوزىنە كورنگان ھر نرسەنى صبىلر قولدىن
 آلودن منع قىلىنور. حياء ايدوچى كەسەلرنىڭ بالاسىدىن
 بولسە اوياتلىق يوزدىن طيلور، وبالاگە بىلىرلور حقيقتە

۲) امام غزالىنىڭ بو سوزىدىن بلوندىر آلا زىمانىدە بالا لاغە يازو ھم
 حساب اوگرتور اوچون يازو تاقىتاسى استعمال قلغانلر ايكان بلكە پىغمبىرمز
 صلى الله عليه وسلم زىمانىدە بارلىقى بعض حدىثىدىن آڭلاندىر حدىث (فى الاوقيانوس)
 (لا باس ان يصلى الرجل وفى كفه سبورة) معناسى: ايرنىڭ جىڭنە
 يازو تاقىتاسى بولغان حال كىمە سبورة ضرر يوقدىر. بلېمى نە اوچوندىر
 بىز زىمانىدە بو يردە كىمە بعض كىشىلر يازو تاقىتاسى ياراتمىلر. يازو ھم حساب
 اوگرتماق اوچون فائىدىسى كىمە بولغان اوچوندىرمۇ؟ عجب پىغمبىرمز زىمانىدە
 جىڭگە قويوب نماز او قورغە ياراغان يازو تاقىتاسى بوزماق بىردە استعمال
 قىلورغە يارامى درست توگىل ايمىش، چىھالت نەلر اعتقاد قىلدىمى ونەلر سويلاتتى؟
 بىلمىگاننى سويلالودن صاقلانمىق تىوشىلىدىر.

۳) چونكە ماقتانمىق خلقىسىز مەتكىرلر صفتىدىر.

۴) چونكە توبانچىلىك قلمىق پىغمبىرلر عليهم الصلاة والسلام وسلىق الصالحون
 رحىمەتلىك بولدىلر.

۱۱) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (فى شرعة الاسلام) من اكرم اخاه
 المسلم فكانما يكرم ربه. رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتتى: ھىر كىمە مسلمان
 قوردىنىنى ھىرمت قىلسە، گويلا اول كىشى رىسىنى ھىرمت قىلور.

۱۲) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (فى الطريقة المحمدية عن مقداد بن
 شريح رضى الله عنه) موجب الجنة اطعام الطعام وافشاء السلام وحسن الكلام.
 رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتتى: جىنتىنى واجب ايتكوچى نرسە طعام آشاتمىدىر،
 وسلامنى فاش قلمىقدىر، وسوزنىڭ كوركام بولمىقىدىر (يعنى يوشاق سوزلى
 بولمىقدىر) دىدى.

یوقاریلق ۱۳ کشیگہ بیروده در، کشیدن آلوده توگلدر، کشیدن آلمق ناچارلق و خسیس لك وتوبانلك در دیو. واگر فقیر بالاسندن بولسه بلدرلور آکارغه کشیدن ۱۴ طمع قیلوق (امیدلنمک) و آلمق حقارت و خورلقدر، حقیقتده کشی دن طمع قیلوق و آلمق ات اشیدر. چونکه ات بر لقمه نی قویرغنی سلکوب کوته در طمع فیلادر دیو. دخی صییلرغه آلتون کمش سومکنی ۱۵ هم بو ایکوینه حریص بولماقنی مطلقاً قبیح کورساتلور. صبی نی بلان و چیان لردن صافلاندرودن کوبرهك آلتون و کمش دن صافلاندرلور. چونکه آلتون کمش سومک و بو ایکوینه حریص بولمق نك بیلای صییلرغه غنه توگل بلکه الوغ لارغه ده آغو هم زهرلرنك بیلای صییلرغه غنه دخی بالانی مجلسنده توکرماسکه، و سگرماسکه، هم کشی یاننده ایسناماسکه، و کشیگه آرطی برل، طورماسقه، و بر آیاغی اوستینه ایکنچی آیاغنی قویماسقه هم ایك آستینه اوچینی قویماسقه، و یا کاغینه

۱۳) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في المشكاة) اليد العليا خير من اليد السفلى. واليد العليا هي المنفقة والسفلى هي السائلة. رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى: يوقارغی قول ایزگورکدر توبانگی قولدن، یوقارغی قول کشیگه بیرو تورغان قولدر، توبانگی قول صوراوچی قولدر.

۱۴) قال رجل (في الطريقة عن سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه) يا رسول الله اوصني قال عليك بالاياس مما في ايد الناس وياك والطمع فانه الفقر العارض. رسول الله صلى الله عليه وسلم گه بر اير ايتدى يار رسول الله ميثا وصيت ايتكل ديدى. رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى آشا، سين لازم بول آدملر قولنده بولغان نرسه لردن اميد كيسمك گه، واوزگنی يراق قلمغل طمع قلودن چونکه طمع قلموق حاضر محتاجلق در ديدى.

۱۵) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في الاحياء) حب المال والشرف ينبتان النفاق في القلب كما ينبت الماء البقل. رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى: مال هم الوغ لقنى سومك قلبك منافق لقنى اوستور لر، نيتاك صوياشل نرسه لرنى اوستره در ديدى.

قولمىنى قوبوب بلاكىنه طايانماسقه عادتله ندرمك تيوشدر. چونكه بو اشار يالقاولق نك دليليدر. دخى بالاغه اولتورمق روشىنى اوگرتلور، وكوب سويلاودن ۱۶ بالانى طيولور. وبالاغه بيان ايديلور حقيقتك كوب سوزلى بولمق قاتى يوزلو ادبىسز وحيامىسز بولمقغه دليلدر، وكوب سويلاو ناچار ادبىسز كشى نك بالالارى اشيدر ديو. دخى بالانى آنط ۱۷ ويمين ايتودن بتونلاى منع قىلنور. راست بولسدهه يالغان آنط بولسدهه، كچوك وقتدهه آنط ايتارگه عادتلانماسون اوچون. دخى بالانى سوزنى باشلاب ۲ سويلاودن منع قىلنور، وسويلاماسكه ۱۸ عادتلاندريلور، صورالغان قدرگنه جواب

(۱۶) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في المشكاة عن ابي ثعلبة الجعفي رضی الله عنه) ان احبكم الى وافر بكم منى يوم القيامة احاسنكم اخلاقا وان ابغضكم الى وابعدكم منى مساويكم اخلاقا الثرثارون المتشدقون المتفهبون. رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى: قيامت كوندنه ميگنا سوكلوراكغز وميگنا يافترانغز، كوركاراك خلقلى لركزدر. وميگنا آچولى راغز وميندن يراغراقغز كوب سويلاوچى وسوزنى اوستاروب آوزچىتى ايله سويلاوچى وتكبرك قىلوچى ياوزراق خلقلى لركزدر ديدى.

(۱۷) چونكه آنط ويمين ايتمك يالغانغه بولسه، يمىن غموس اسمك بولوب الوغ گناهدر. قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في الطريقة عن عبدالله بن عمر رضی الله عنها) الكبائر الاشراك بالله وعقوق الوالدين وقتل النفس واليمين الغموس. رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى: الوغ گناهلر بر نرسهنى اللهغه اورتاق (شريك) قيلمقدر دخى آنا آناغه گناه (وقارشولق) قيلمقدر وكشى اولتورمكدر وقصدا يالغان آنط ايتمكدر ديدى. يالغان بولماسدهه ضرورتىسز كوب يمىن ايتمك الله تبارك وتعالى نى تعظيمغه خلاف اولدقندن بيك تيوشسز وناچار اشدر. اما الله دن باشقه نرسهلر ايله يمىن ايتمك حرامدر: بعضيار كفر ديمشار. العياذ بالله.

(۲) چونكه سوزنى باشلاب سويلامك ادبىسزلكدن وكوب سوزلى بولمقدن كيلهدر.

(۱۸) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في المشكاة عن عبدالله بن عمرو رضی الله عنهما) من صمت نجاء. رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى: هر كم سويلامىجه تياك تورسه كوب آفتلردن قورتلور ديدى. وقال ايضا (في المشكاة عن علي بن الحسين رضی الله عنه) من حسن اسلام المرء تركه مالا يعنيه. دخى ايتدى رسول الله صلى الله عليه وسلم: ايرنك اسلامى نك كوركاملىگندندر، هر بر فائدهسز سوز واشنى قويمقى.

ييت: اذا تم عقل المرء قل كلامه * وايقن بحق المرء ان كان مكثارا.

هر قچان ايرنك عقلى كامل بولسه، سوزى آز بولور. ايرنك احمق لغىنى شهبهسز تحقيق بل سىن كوب سويلاوچى بولسه.

بیروده سویلار. هر قچان اوزندن یاشده الوغ بولغان باشقه
 کشی سویلاسه یخشی طکلارغه عادت لاندیریلور. واوزندن اوستون
 کشی گه آباق اوزره تورماقغه، و آکا اوزون کیگایتما کگه، و آنک
 قاشنده اولتورمقغه عادت لاندیریلور. دخی بالانی بوش سوز سویلاودن
 وقبیح سوزلردن منع قیلنور. و کشیگه لعنت ۱۹ فلودن، وسوگودن ۲۰،
 وبولردن بعضسی تلنده یوری تورغان یاوز کشیلرگه (وناچار
 سوزلی وناچار فعللی بالالارغه) قاتناشودن بالانی منع قیلنور. چونکه
 اوشبولر (یعنی مذکور بوز و قلاق لر) چاره یوفکه یاوز یولداشلردن ایاره در ۲.

(۱۹) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في المشكاة عن ابن مسعود رضی الله عنه)
 ليس المؤمن بالطعان ولا باللعان ولا الفاحش ولا البذي. رسول الله صلى الله عليه
 وسلم ایتدی: مؤمن کسه کشیگه تور توب سویلاوچی بولماس، دخی لعنت قیلوچی
 بولماس، وبوزوق سوزلی، اویاتسز بولماس دیدی.

(۲۰) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في المشكاة عن عبدالله بن مسعود رضی الله
 عنه) سباب المسلم فسوق وقتاله كفر. رسول الله صلى الله عليه وسلم ایتدی: مسلمان فی
 سوکمک الله ناک طاعتندن چقمقدر، و مسلمان برله اولترشماک کفدر. یعنی دیندن چقمقندر.
 (۲) یعنی مجلس وایبداشلاک بیک اثرلیدر. بالا یخشی کشیگه قاتناشسه یخشی
 ایارور، وناچار کشیگه قاتناشسه ناچارلخی ایاروب بالا فاسق ویاوز بولوب هلاک
 بولور. بیت: (فی ادب الدنيا والدين)

عن المرء لا تسأل وسل عن قرينه * فكل قرين بالمقارن یقتدی.

ایرنک حالینی صوراما بلکه ایبداشینک حالینی صورا چونکه هر بر ایبداش
 اوزرنک ایبداشینه ایاره در. یعنی بر ایرنک نیندای کشی ایدوکینی بولساک کیلسه،
 اول ایرنک ایبداشلرینه قارا، ایبداشلری یخشی بولسه اول ایر یخشی بولور، ناچار
 بولسه ناچار بولور. بیت: (فی ادب الدنيا والدين)

اذا كنت في قوم فصاحب خيارهم * ولا تصحب الاردی فتردی مع الردی.

هر قچان بر قوم اچنده بولساک سین، بس اول قومنک ایز گورکلرینه یولداش
 بول. ناچارلارینه یولداش بولما، چونکه ناچارلرینه یولداش بولساک، ناچار کشی
 برله برگه هلاک بولورسون. خصوصا مسائل شرعی دن جینگلگه صایاب یوروچی
 بوزوق اعتقادلی دیانتسز کشیلرگه قاتناشوده کامل صافلانمق تیوشلی در.

صبی لرغہ ادب اوگرتمک اصلیدہ آلارنی یاوز بولداسلاردن صافلامق در .
 دخی بالاغہ تیوشدر سبق اوقتوچی خلفہ سی صوقسہ کوب
 قچقرماوی، وقتنہ چغارماوی، وھیچ کمین شفاعت وپاردم ایستاماوی ۲،
 بلسکہ بالاننگ صبر ایتمکی تیوشدر . بالاغہ اینولور حقیقتدہ خلفہ ننگ
 صوقمافینہ صبر ایتمک بوراکلی بہادرلر وایرلر عادتیدر . وکوب
 قچقرمق قلار و خاتونلر عادتی در . دخی بالاغہ مکتب دن اوینہ فایتقاچ
 آروب زحمتلانماس قدر کورکام اوپون اوینارغہ اذن بیرمک
 تیوشدر . مکتبده آروب زحمتلانووندن اویناب راحتلانسون
 اوچون چونکہ بالانی اویناودن طیمق، و آنی دائما علم اوگرنوگہ
 کوچلامک، صبی ننگ قلبنی اولترور . وزیر کلکینی بترور . وآننگ
 ترکلکنی بولغانچ فلور . حتی صبی بتون لای مکتب دن فوتولورغہ
 حیلہ ازلار .

دخی صبی بالاغہ آنا آناسینہ ۳ ہم خلفہ سینہ وادب اوگر توچی سینہ
 واوزندن یاشدہ الوغ بولغان ہر کمگہ یاقن کشی سینہدہ ہم یاط
 کشیگہدہ اطاعت قلماقغہ اوگرتمک تیوشدر . و آلا رغہ الوغلق
 و الوغلامق ۲۱ کوزی ایلہ قارارغہ اوگر تولور، و آلا ر آلدنک اویناوینی

(۲) چونکہ بو اشلر بالاننگ بوزولماقینہ وشدن چقماقینہ سببدر . لکن خلفہ لردہ
 شا کردلرگہ خصوصاً بالا شا کردلرگہ کامل شفقتلی بولمق تیوش وسنت در .

(۳) آنا آناغہ شرعاً مباح بولغان اشلردہ اطاعت قلمق بوی صنمق واجب اولوب
 قارشولق قیلیمق الوغ گناہدر .

(۲۱) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (في المشكاة عن ابن عباس رضي الله عنهما).
 ليس منا من لم يرحم صغيرنا ولم يوقر كبيرنا ويأمر بالمعروف وينه عن المنكر .
 رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدی: کچوکلر مزگہ شفقت قلمغان کشی، و الوغلاموزنی
 الوغلامباغان کشی، دخی امر بالمعروف ونهی عن المنکر قلمباغان کشی بزدن توگلدر .
 یعنی کامل مسلمان توگلدر .

قوبه قغنه اوگرتولور. وهر قچان بالا اوگنسی صولدن
 آبرورلق یاشکه (یدی گه) بتسه، نماز ۲۲ و طهارتنی قویماقنی جینگلگه
 صایماسقه تیوشدر. ورمضان آبی نڭ بعض کونلرنده روزه توتوق
 برله بیورلور. وایر بالانی یفاک و آطلاس کبودن، و آلتون ۲۳

(۲۲) قال رسول الله صلی الله علیه وسلم (فی المشکة عن عمر وبن شعیب عن ابيه
 عن جده رضی الله عنهم) مروا اولادکم بالصلوة وهم ابناؤ سبع سنین واضربوهم
 علیها وهم ابناؤ عشر سنین وفرقوا بینهم فی الضاحج. رسول الله صلی الله علیه وسلم
 ایتدی: بالالارگزنی یدی یاشلرنده وقتده نماز برله بیورگز، واون یاشلرنده وقتده
 نماز اوچون بالالارگزنی صوغگز، دخی یاتا تورغان اورنلرنده بالالارگزنی آراسنی
 آیرگز دیدی. یعنی اون یاشلرنده وقتده نماز او، و ماسقلر صوغوب وقاتیلق برله
 نمازنی اوقتگز دیمکدر. یوقلاغان وقتلرنده آرارینی آیرمق نڭ حکمتی بودر:
 چونکه غالباً اون واوندن ارستون یاشده اولان بالالارغه قوه شهوانیه غلبه قیلادر.
 بس وقاع وآنڭ مقدماتنی آرزو قیلادر، خصوصاً یوقو آراسنده بو آرزو قوتلانوب
 بالا اوزینڭ بحمی ایله اولسده وقاع ولواطه یا که بونلرنڭ مقدماتنی اجرا قلماقغه
 مباشرت قلماسون اوچون سیدالکونین صلی الله علیه وسلم بالالارنی یوقلاغان
 وقتلرنده بر برندن آبروب یاتقررغه قوشمشدر. بس اون یاشکه ایرشکان ویر
 برینه یاط بولغان ایر وقر بالالارنی سبق مکتبلرنده یا که باشقه اورنلرده برگه
 قاتناشوب یرودن صاقلامق تیوشیلدر. بالانی نماز او قورغه اوگرتمک، و بو توغریک
 کامل اجتهاد قیلوق تیوشدر. چونکه نماز ایمان دن صوگره اسلام دینی نڭ ایڭ الوغ
 رکیدر. وبندهنی گناه لردن و بوز قلقلردن طیار. نتاک قرآنده گلدی (اتل ما اوحی
 الیک من الکتاب واقم الصلوة ان الصلوة تنهی عن الفحشاء والمنکر ولذکر الله
 اکبر والله یعلم ماتصنعون) معناسی: ای محمد او قوغل سیگما وحی قلونغان قرآنی
 دخی نمازنی اقامت قلغلا یعنی نماز نڭ حقنی رعایه قلوب او قوغل حقیقتده نماز
 بوزق اشلردن طیار، دخی شرع و عقلغه خلاف بولغان اشلردن طیار. البته الله نی
 ذکر قلمق باشقه طاعت و عبادتلردن الوغراقدر. الله سز نڭ قیلغان هر اشگزنی
 بلدر. بالا اون یاشکه ایرشکچ روزهنی توتارغه هم باشقه شرعی حکملرنی رعایه
 قابوب یورتورگه یومشاقلق وقاتیلق برله قوشمق تیوشیلدر.

(۲۳) عن علی رضی الله عنه (فی المشکة) ان النبی صلی الله علیه وسلم اخذ حریراً
 فجعله فی بیته واخذ ذهباً فجعله فی شماله ثم قال ان هذین حرام علی ذکور امتی.
 حضرت علی رضی الله عنه دن روایت قلندی: حقیقتده بیغمبرهن صلی الله علیه وسلم
 قولینه یفاک الدی بس اوڭ قولینه توتدی. دخی آلتون آلدی بس صول قولینه
 توتدی. صوگره ایتدی حقیقتده بو ایگوی اتمنڭ ایرارینه حرام در دیدی.

استعمال قلودن يراق قىلنور. و شرع شريفنىڭ حدودىدىن محتاج بولغان
 هر بر مسئلهسىنى بالاغه اوگرىلور. ۲. اوغىرلاودىن، و حرام آشاودىن
 بالانى قورقتلور، دىخى خىانت ۲۴ قىلدىن، و يالغان سويللاودىن، و قىبىح
 و بوزىق سوز و اشدىن و صبىلارنى چىڭا تورغان هر بر صفتدىن بالانى
 قورقتلور، بالانىڭ اوسىكى صبىلىق و قىتىندە شول روشلى (يعنى بيان
 ايدىلىگان آداب اوزره) اولسىدە، بس هر قچان باغلىققە ياقىلاشسىدە بو
 اشلارنىڭ سىرلىرىنى (فائىدە و حكمتلىرىنى) تانورغە و بلورگە كوچى
 يتار. بس بالاغه ذكر قىلنور و ايتولور حقىقتەدە آشالا تورغان نرسىلەر
 (دارو و داء) لردىر. آلاردىن مقصود الله عزوجلنىڭ طاعتىنىدە انساننىڭ
 قوتلى بولماقيدىر. باشقىە شى توگىلدىر. حقىقتەدە دىنيانىڭ هيچ بر اصلى
 و نىگىزى يوقىدۇر. چونكى دىنيانىڭ هيچ بقاسى يوقىدۇر. حقىقتەدە اوام
 دىنيانىڭ بارچە نعمتلىرىنى كىسىلار. و دىنيا اوتوب كىتولە تورغان
 يورتىدۇر. قرالانىدە تورغان يورت توگىلدىر. ۳. و آخرت قرارلاناچى

(۲) چونكى بالاغه محتاج اولان مسئلهلىرىنى اوگرىتالماسە بالانى تەوغيىن ساقلاو
 بولمىدىر، بلكە بالانى دىنيادە ضايع وھىلاك قىلو و آخرتدە تەوغي اوتىنە بانماقنىدە رضا
 بولو چىلىق بولادۇر.

(۲۴) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (فى البخارى و مسلم عن ابى هريرة رضى
 الله عنه) آية المنافق ثلاث وان صام وصلى وزعم انه مسلم اذا حدث كذب، و اذا
 وعد اخلف، و اذا اؤتمن خان. رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتىدى: منافقنىڭ علامتى
 اوچىدۇر. گرچە روزە توتسىدە، و اوزىنى مسلمان دىيۇپ گمان قىلسەدە، هر قچان بر
 نرسەدىن خىبر و ىرسە يالغان سويلار، و هر قچان وعدە قىلسە خىلافتى قىلور، و هر
 قچان امىن توتلىدە خىانت قىلور دىدى.

(۳) دىنيادە هيچ كم قرارلانىمايچە بلكە دىنيا هر كم اوچون اوتوب كىتولەپكە گنە
 يورت بولسىدە بىنى آدمنىڭ عاقبتىنى اويلامايۇب دىنياغە وزىنىتلىرىنى آلدانوب مىنگو
 قرارلانىور كىبى دىنيا اوچون بر بىرلىرىنى ياوز «ماملەدە و جور ظلمدە بولنوب حركت
 ايتىكلرىدىن انارى غفلتىدىن اويغانتىق اوچون الله جل و علا تران كرىمدە بر نىچە

يورت در. اوتوب كيتولهچك يورت توگلدن. حقيقتده اولم هر بر ساعتده كوتله در. وحقيقتده زيراك وعقللى كشى الله تعالى قاشنده درجه سى الوغ بولسون اوچون، وجنتلرده اول كشيگه الله نڭ نعمتلرى كيكياسون اوچون دنيا سندن آخرتى اوچون آزق حاضرلگان كشيدير. بس بالانڭ اوسوى ايزگو بولسه بالغ بولغان وقتنده بو سوزلر اثرلى و اثر بيروچى، وسئشلى بولور. تاشقه ياصالغان زينت طاشده ثابت بولغان كى بالانڭ قلبنده

آيت ايله هم رسولى صلى الله عليه وسلم نڭ حديثى ايله دنيانى هم دنياغه عاشق اولوب عملر نى ضايع ايدوچيلرنى خورلامشدر. (قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (فى الاحياء) الدنيا ملعونة ملعون ما فيها الا ما كان لله منها) رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى: دنيا ملعونه در و دنياده بولغان بارچه نرسه ملعون در. مگر اول دنيان الله اوچون بولغان نرسه ملعون توگلدن. (وقال (فى الاحياء) رسول الله صلى الله عليه وسلم حب الدنيا رأس كل خطيئة) دخى ايتدى رسول الله صلى الله عليه وسلم دنيانى سومك هر بر گناه نڭ باشيدن. (يعنى هر بر گناه نڭ باش سببى دنيانى سومك در والله اعلم.) (وقال ايضا: (فى الاحياء) ليحيئن اقوام يوم القيامة واعمالهم كجبال تهامة فيؤمر بهم الى النار. قالوا يا رسول الله مصلين قال نعم كانوا يصلون ويصومون ويأخذون هبة من الليل فاذا عرض لهم شيء من الدنيا وثبوا عليه) دخى ايتدى رسول الله صلى الله عليه وسلم قيامت كونك البته كوب قوم محشر بيرينه كلور آلار نڭ عمللرى تهامة طاولرى كى (كوب) بولور. بس اول قوملرى تموغغه تاشلارغه بيوريلور. صحابهلر ايتديلر يارسول الله اول قوملر نماز اوقيلار ايدى، رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى بلى نماز اوقيلر، روزه توتالار ايدى، وكپچهنڭ بر آز ساعتى آلار ايدى. (يعنى كپچهلر دهر آز وقت عبادت قىلالار ايدى، والله اعلم.) بس هر قچان آلار نڭ آلدينه آزغه دنيا نوسه سى ظاهر بولسه اول نرسه اوستينه سيكره لر ايدى ديدى. يعنى دنياغه شول قدر عاشقلر ايدى كه كوزلرينه آزغه دنيا نرسه سى كورنسه يا كه بلونسه، اول نرسه كشى دن ثلوك اوزلرينه حاصل ايتو اچون آشوغوب شول نرسه نى حاصل ايتوگه كروشه لر ايدى، شونڭ اوچون تموغغه صالنورغه بيوريلار ديمكدر والله اعلم. شونڭ كى دليل لردن مستفاد اولماقغه بناڭ هيچ بر كشيگه فقط دنيا تركلرينه وماللرينه قزغوب حاصل ايتوگه اجتهاد قلماق درست اولمايوب بلكه اوزينڭ سلامتلكينه واخروى

ثابت بولور. اگر بالانك اوسوی بونك خلافتچه یاوز بولسه حتی صبی بالا الفتلانسه اویونغه وبوزق سوز، وبوزق اشلرگه وادبسن حباسزلکگه، و آشاوغه، وکیوملرگه، وزینتلهنوگه، و ماقتانوغه، قونسنر وحریصلقغه صبی بالانك قلبی حقنی قبول ایتودن طایار و آیرلور. فورو نوفراددن دیوارنك آیرلوی کسی. بس شولای بولغاچ اشلرنك اوللریدر رعایهسی تیموشلی بولغان وقت چونکه حقیقتده صبی بالا اصلنده یغشیلقنی ویاوزلقنی قابل بولغان حالده یاراتامشدر. آنا آناسیغنه بالانی ایکی طرفنك برینه (یعنی یغشیلقغه یا که یامانلقغه)

فائدهلرینی حاصل ایتوگه و مسلمان قردشلرینه و جماعت مسلمینانك قوتلانما گینه وسیله اولدغی ایچون هم شول نیت برله دنیا نرسه لرینی و ماللرینی حاصل ایتوگه اجتهاد قلمق نیقدر کوب بولسه ده فضیلت و مستحب در. تیموشلی اورنغه صرف قلمق شرطی ایله. شونك اوچون دنیانی وهم ماللرینی هر جهنندن خور و مذموم صایبق درست توگلدنر. بلکه هر کم دنیادن اوزینك اولوشینی و آخرتینه فائده بیرور قدر مال قوتینی حاضر لیکگه اجتهاد قلمق تیموشلیدنر. خیر لو کشی دنیاسی اوچون آخرتینی و آخرتی اوچون دنیاسینی تاشلاماینچه هر ایسکاوندن الوش آلفان کشیدنر. قال رسول الله صلی الله علیه وسلم (فی ادب الدنيا والدین) لیس خیر کم من ترک الدنيا للاخرة ولا الاخرة للدنيا ولكن خیر کم من اخذ من هذه وهذه. رسول الله صلی الله علیه وسلم ایتدی. آخرتی اوچون دنیاسینی و دنیاسی اوچون آخرتینی قویغان کشی ایزگور کتکز توگلدنر. و لکن ایزگور کتکز دنیادن هم آخرتدن الوش آلفان کشیدنر. وقال ایضا: خیر کم من لم یترک آخرته لدنياه ولا دنياه لآخرته ولم یکن کلا علی الناس (فی الجامع الصغیر للإمام السیوطی) دخی ایتدی رسول الله صلی الله علیه وسلم: سز نك ایزگورا کتکز دنیاسی اوچون آخرتینی و آخرتی اوچون دنیاسینی قویغان کشیدنر، و آدملرگه آغریق و بویک بولماغان کشیدنر. وقال ایضا: (فی الجامع الصغیر) من بات کلا من طلب الحلال بات مغفورا له. دخی ایتدی رسول الله صلی الله علیه وسلم: هر کم حلال مال کسب ایتودن آریغان حاله کیچهنی اوتکارسه، اول کشی گناهلری یارلقانمش بولوب کیچهنی اوتکارر وقال ایضا: (فی الجامع الصغیر والمرقاة عن انس رضی الله عنه) طلب الحلال واجب علی کل مسلم. دخی ایتدی رسول الله صلی الله علیه وسلم. حلال مالنی کسب ایتوک هر بر مسلمانغه واجبدر.

آوشدرورلر. رسول الله صلی الله علیه وسلم ایتدی: (کل مولود یولد علی الفطرة) هر بیالا فطرت اوزره توغدرلور. (یعنی دین اسلامنی قبول ایتوگه حاضرلننگان طبیعت اوزره توغدرلور) (وانما ابواه یهودانه او ینصرانه او یمجسانه) آنا آناسی غنه بالانی یهودی، یا که نصرانی یا که مجوسی قیلورار. (یعنی آنا آناسی یهودی بولسهلار بالالارینیده یهودی لکگه آوشدرلار، نصرانی بولسهلار نصرانی لکگه مجوسی اولسهلار مجوسیا لکگه آوشدرلار.

تم ترجمه کلام الغزالی رحمه الله.

شرح

دخی بالانی عاذنله ندرمک تیوشلی در هیج کمنی خورلاماسقه وهیج
 کهگه ظلم قیلماسقه [قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (فی صحیح
 الامام مسلم.) المسلم اخو المسلم لا یظلمه ولا یخذله ولا یحقره]
 رسول الله صلى الله عليه وسلم ایتدی: هر بر مسلمان ایکنچی مسلمان نك
 قرده شیدر. هیج بر مسلمان ایکنچی مسلمانغه ظلم قیلماش. و یاردمگه
 محتاج وقتک یاردمسز خور ایدوب فالدرماس. و خورلاماس. وغیبت
 قیلماسقه، وسوز یورتماسکه، و کونچیلک قیلماسقه، و کشی عیبی یوزینه
 ایتوب عارله ندرمهسکه و اویالتماسقه، وهیج کهگه الوغلق و تکبرلک
 قیلماسقه. چونکه بو اشلر همهسی حرام اشلردر. دخی هیج کمن
 مسخره قیلماسقه، و کولماسکه، وهیج کهگه ناچار لقب اسم قوشماسقه
 و ناچار اسم برله قچقرماسقه. (یا ایها الذین آمنوا لایسخر قوم من قوم عسی
 ان یكونوا خیرا منهم ولا نساء من نساء عسی ان یکن خیرا منهم
 ولا تلمزوا انفسکم ولا تنازروا بالالقب بئس الاسم الفسوق بعد الایمان
 و من لم یتب فاولئک هم الظالمون) ای مؤمنلر هیج بر قوم ایکنچی
 قومدن مسخره قیلماسون، شاید مسخره قیلنمش قوم مسخره ایدوچیلردن
 ایزگورهک بولورلر. دخی هیج بر خاتونلار ایکنچی خاتونلردن مسخره
 قیلماسونلر شاید مسخره قیلنمش خاتونلر مسخره ایدوچی خاتونلردن
 ایزگورهک بولورلر، و اوزلرگزی عیبلمهگز (یعنی بعضکز بعضکزنی
 عیبلماکز و الله اعلم) دخی بر برگزگه ناچار لقب اسم برله
 نداء قیلشماکز، نی قدر یاراماس و بوزق اسمدر مؤمن
 بولغان نك صوکنده ناچار اسملر برله نداء قیلشمافکز یا که معناسی
 نیقدر یاراماس و بوزق اسمدر مؤمن کشیگه بو اشلرنی قیلوی
 سببلی فسق برله ذکر قیلنوی. والله اعلم. و هر کم بو اشلردن

توبه فیلماسه، بس اول جماعت شولار ظالمردر. حاصل کلام ادبلی وانصافی مسلمان ایشونکان وکورگان وقتده رنجورلک وچیرکانورلک هر بر اشدن وهر بر سوزدن بالانی طیماق تیوش ولازمدر.

الله جل و علا بارچه مزنی کتاب وسنت ایله عمل فیلماغه وحالمزنی اصلاح قلمافغه موفق ایلاسون. آمین وصلی الله وسلم علی سیدنا محمد وآله وصعبه اجمعین والحمد لله رب العالمین.

تم تحویر الکتاب فی ۱۳۲۴ سنه ه. ۴ محرم الحرام.

موافق ۱۹۰۶ سنه م. ۱۵ فیوژال.

* فهرست الكتاب * * * * * *

* * * * *	بيت
مقدمة	٢
برنجی باب یاگی توغان بالانی تریبه قیامق روشی بیاننده.	٨
عقبه بیانی.	٩
بالاغه اسم قوشوق و کورکام اسملر و یارا- ماغان اسملر بیاننده.	١٠
بالاغه سوت ایتمک بیانی.	١٢
ایکنچی باب بالاغه ادب اوگرتمک ننگ طریقی بیاننده.	١٤
آشاو حقنده ادب اوگرتمک بیانی.	١٨
کیوم حقنک هم باشقه خصوصک اولان ادبیلر بیاننک.	٢٠

کتاب سوداسی:

قزاندە،

حسینی ورثەلرینڭ.

کتابچیلیق ایله سودا ایدومز ۱۸۷۸ نچی سنەدن بیرو دوام
ایتدکندن ۲۹ یللق تجربەمز ایله خلقمزه کیراکلی هر
تورلی: عربچه، فارسیچه ترکیچه، قزاق (قرگیزچه) کتابلرنی
هر وقت کیبنمزدە بولندرمقدهمز: زماننڭ کیدشینە قاراب،
خلقمزنڭ دینی و ملی فائدهلرینی کوزەتەراک الوغلرمزه
بوش وقتلرنده اوقور ایچون هم مکتبلر ایچون
خصوصی هر وقت یاگی کتابلر یخشی حروفات ایله
گوزل صورتده طبع ایتدروب تورمقدهمز.

هر یل ایچون خصوصی دیواری (استیننی) کالیندار
نشر ایدوب، کالیندارنڭ آرتنده شول آلونه طورغان
وقتغه موافق نرسەلر یازلور.

مثلا ۱۹۰۸ سنە ایچون نشر ایدلگان کالیندار
آرتینه: قربان بیرامی کونلرنده، قربان چالونڭ
شرطلری و آنڭ فائدهلری طوغروسنده و باشقه بیرام-
لرنسکده خاصیتلری؛ آراده معنیلی و عبرتلی حکایەلەر
یازلوب باصدرلماقدهدر.

مشتیری لرمزی هر جیتدن ممنون ایدرگە طرشو،
بزنگ برونچی و طیفه مزدر.

آخیریسموز:

КАЗАНЬ, Книжный магазинъ Н-въ Хусаиновыхъ.

